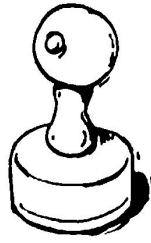

**„NOZ nabyl
účinnosti!“**

CO TEĎ?

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník...	4
Veřejné rejstříky právnických osob	6
Jaké další změny čekají jednotlivé právní formy NNO?	8
Občanské sdružení	8
Nadace a nadační fond	9
Obecně prospěšná společnost	10
Zájmové sdružení právnických osob	11
Církevní právnická osoba	12
Nové právní formy NNO po rekonstrukci soukromého práva	12
Spolek	13
Ústav	14
Nadace	15
Nadační fond	17
Sociální družstvo	17
Veřejná prospěšnost	19

V dubnu roku 2012 byl ve Sbírce zákonů ČR vyhlášen dlouho očekávaný a dlouho diskutovaný zákon: nový občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Tento nový zákon nahradí stávající občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) a také řadu dalších zákonů (např. zákon o rodině, zákon o sdružování občanů, zákon o nadacích a nadačních fondech, zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor, atd.). Účelem nového zákona je sjednotit většinu právní úpravy soukromého práva do jednoho předpisu a tuto právní úpravu zmodernizovat tak, aby vyhovovala požadavkům soudobé moderní společnosti.

Jak se autorům nové právní úpravy podařilo jejich úkol splnit, to ukáže čas. Nyní je však potřeba se s novou právní úpravou seznámit a přijmout náležitá opatření tam, kde dochází ke změně pravidel. Tyto změny se dotknou všech osob v České republice – těch fyzických i těch právnických.

Nový občanský zákoník nabývá účinnosti 1. ledna 2014. Od tohoto okamžiku se všechny nové právní vztahy (např. nově uzavřené smlouvy) řídí novou právní úpravou. Nakolik bude NOZ ovlivňovat právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, je upraveno v tzv. přechodných ustanoveních zákona. Každý nový právní předpis totiž musí obsahovat ustanovení, kterými upraví situace, kdy se stará právní úprava dostává do konfliktu s tou novou. V NOZ nalezneme samostatný oddíl přechodných ustanovení, který se věnuje otázce právnických osob (§ 3041 a násl.)¹. Tento oddíl obsahuje jednak ustanovení, která se vztahují na všechny právnické osoby obecně (§ 3041–§ 3044), a krom toho věnuje také zvláštní pozornost jednotlivým právním formám, které nalezneme ve staré úpravě.

Výše uvedené se pochopitelně týká i neziskového sektoru. Nový občanský zákoník nově obsahuje právní úpravu určitých právních forem organizací, které obvykle označujeme jako neziskové (dále jen NNO) a nespolehá tedy již na samostatné zákony, jako tomu bylo doposud. Již existující NNO se tedy musí řídit nejen obecnými ustanoveními NOZ o právnických osobách (§ 118 a násl. NOZ), ale také zvláštní právní

¹ Aktuální znění nového občanského zákoníku, včetně důvodové zprávy a dalších informací naleznete na speciálních stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz>

úpravou jednotlivých právních forem (např. § 214 a násl. NOZ), pokud pro ně taková právní úprava existuje².

Co říkají přechodná ustanovení NOZ o všech formách právnických osob?³

- Právnické osoby, které jsou upraveny v NOZ, se řídí pravidly, které NOZ stanovuje, bez ohledu na to, zda byly založeny již před jeho účinností.
- Řízení o zápisu právnické osoby, které bylo zahájeno před 1. 1. 2014, bude dokončeno podle staré právní úpravy. Obdobně to platí i o řízení o přeměně či zániku právnické osoby, kde má však právnická osoba možnost rozhodnout se, že se bude postupovat podle NOZ (podrobněji viz § 3043).
- Ustanovení společenských smluv, stanov či statutů již existujících právnických osob, musí být v souladu s pravidly, které NOZ stanovuje⁴. V opačném případě po nabytí účinnosti NOZ přestanou být ustanovení společenských smluv, stanov či statutů, která budou v rozporu se závaznými pravidly NOZ, závazná. Právnické osoby pak musí do tří let dát své dokumenty do souladu s NOZ a zaslat je opravené rejstříkovému soudu, který povede jejich evidenci. V opačném bude právnická osoba vyzvána rejstříkovým soudem k nápravě, a pokud neuposlechne, hrozí jí, že bude rozhodnutím soudu zrušena.
- Stejně pravidlo platí i pro název právnické osoby, pouze lhůta je zde kratší – dva roky. Zákon však stanoví výjimku: název nemusí měnit organizace, které svůj název užívají dlouhodobě a je pro ně příznačný. Lze předpokládat, že se tato „výjimka“ bude týkat většiny zavedených organizací, konečné slovo však budou mít v této otázce rejstříkové soudy, které budou na případné nedostatky upozorňovat.

² Některé tradiční právní formy NNO nejsou v NOZ upraveny (např. obecně prospěšné společnosti). K tomu podrobněji viz text dále.

³ § 3041 a násl.

⁴ Přesněji řečeno, musí být v souladu s tzv. kogentními ustanoveními zákona. Kogentní neboli donucující jsou taková ustanovení, od kterých se nelze žádným způsobem odchýlit a které je nutné bezpodmínečně dodržet. Poznají se podle formulace konkrétního ustanovení, kdy se zkoumá, zda je či není přípustné stanovit si pravidla i jinak.

Co musí po nabytí účinnosti NOZ udělat všechny právnické osoby?

- Seznámit se s novou právní úpravou.
- Opravit zakladatelské listiny, statuty či stanovy tak, aby byly v souladu s NOZ, a zaslat je svému rejstříkovému soudu – do tří let od účinnosti NOZ.
- Upravit svůj název tak, aby byl v souladu s pravidly NOZ – do dvou let od jeho účinnosti.

VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY PRÁVNICKÝCH OSOB

Všechny právnické osoby budou od účinnosti NOZ zapisovány do veřejných rejstříků. Pro obchodní korporace nebo třeba pro obecně prospěšné společnosti to není nic nového, zpozornět musí zejména občanská sdružení, která se doposud pouze registrovala u Ministerstva vnitra. Podrobnosti zápisů do veřejných rejstříků stanoví tzv. rejstříkový zákon⁵.

Tento zákon mj. stanoví pravidla pro vedení rejstříku:

- spolkového, kam se zapisují občanská sdružení (nově spolky) a také zájmová sdružení právnických osob
- nadačního, kam se zapisují nadace a nadační fondy
- ústavů
- obecně prospěšných společností.

Tyto rejstříky budou veřejně přístupné (a to i dálkovým přístupem) a povedou je rejstříkové soudy⁶. Každý si tak bude moci snadno ověřit, zda osoba, s kterou jedná, skutečně existuje a je způsobilá k právnímu jednání, kde sídlí nebo kdo je oprávněn ji na venek zastupovat. Navíc platí tzv. princip materiální publicity, který chrání osoby, které jednají s důvěrou v údaje zapsané v rejstříku. Proti těmto osobám totiž nelze uplatnit námitku, že zápis neodpovídá skutečnosti, ledaže by se prokázalo, že tyto osoby musely o rozporu mezi zápisem a skutečností vědět.

⁵ Zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

⁶ Místně příslušný bude v této věci krajský soud, v jehož obvodu se nachází sídlo právnické osoby.

To má význam zejména při posuzování platnosti právního jednání statutárních orgánů právnických osob.

Zákon podrobně stanovuje, které údaje se do rejstříku zapisují a které listiny je nutné založit do sbírky listin. Návrhy na zápis se budou podávat na zvláštním formuláři, který vyhláškou stanoví Ministerstvo spravedlnosti a zveřejní je zdarma způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Na návrh zapsané osoby může rejstříkový soud rozhodnout, že se údaje zapsané do veřejného rejstříku o členech orgánů a o sídle zapsané osoby zneprístupní veřejnosti – to však pouze v případě, bude-li to ve veřejném zájmu.

Co musí NNO v souvislosti s novým zákonem o veřejných rejstřících udělat?

1. V první řadě nic – všechny právnické osoby, kterých se nový zákon týká, již v některém rejstříku vedeném soudy jsou (nadace, obecně prospěšné společnosti) nebo jsou v evidencích jiných orgánů státní správy (občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob). Tyto státní orgány předají rejstříkovým soudům obsah svých databází automaticky, a ty je zapíší bez řízení.
2. Všechny osoby zapisované do veřejných rejstříků jsou povinny zkontrolovat, že mají v rejstříku zapsané všechny zákonem stanovené údaje. Pokud ne, musí je doplnit, jinak jim hrozí zrušení a likvidace. Mají na to lhůtu šest měsíců ode dne nabytí účinnosti rejstříkového zákona. Jedinou výjimkou jsou osoby zapisované do spolkového rejstříku, které na to mají tři roky.

JAKÉ DALŠÍ ZMĚNY ČEKAJÍ JEDNOTLIVÉ PRÁVNÍ FORMY NNO?

- Občanské sdružení
- Obecně prospěšná společnost
- Nadace a nadační fond
- Církevní právnická osoba
- Zájmová sdružení právnických osob

Občanské sdružení

Občanská sdružení jsou upravená zákonem o sdružování občanů⁷. Ten je jedním z řady zákonů, které NOZ ruší a nahrazuje vlastní právní úpravou. Znamená to, že s účinností od 1. ledna 2014 nemohou již podle zákona o sdružování občanů vznikat nová sdružení. Pokud se budou osoby chtít nově sdružit za účelem naplňování společného zájmu a vytvořit za tímto účelem právnickou osobu, která by byla způsobilá nabývat práva a povinnosti, budou si muset zvolit některou z nových právních forem upravených v NOZ.

Co se stane se sdruženími, které vznikly do 31. 12. 2013?

- Na všechna občanská sdružení se začne automaticky pohlížet jako na spolky. To však nemá vliv na jejich existenci jako právnické osoby – nezanikají, pouze se mění označení jejich právní formy.
- Zůstává jim název, identifikační číslo, sídlo, historie i všechna práva a povinnosti z již uzavřených smluv.
- Sdružení se s účinností od 1. ledna 2014 začnou řídit právní úpravou spolků v NOZ (§ 214 a násl.).

Právní úprava spolků v NOZ se od úpravy v zákoně o sdružování liší tím, že NOZ upravuje fungování spolků mnohem podrobněji, než zákon

⁷ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

o sdružování (který v těchto otázkách v podstatě mlčí). Základní idea této právnické osoby se však nemění. Spolky jsou stejně jako občanská sdružení právnické osoby založené za naplňováním určitého cíle, kterým však není primárně získávání zisku. Lze proto předpokládat, že stávající občanská sdružení nebudou mít s přechodem na spolek výraznější problémy, snad jen některá budou muset upravit či doplnit své stanovy. Platí totiž, že není-li ve stanovách spolku řečeno jinak, platí úprava v NOZ – je tedy potřeba upravit stanovy tak, aby to spolku vyhovovalo.

Transformace? Občanská sdružení, která se 1. 1. 2014 automaticky stanou spolkem, ale tato právní forma jim nebude vyhovovat, se mohou tzv. transformovat (změnit právní formu) na ústav (§ 402 a násl.) nebo na sociální družstvo (upraveno zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích). Tato transformace se řídí obecným postupem o přeměnách právnických osob v NOZ (§ 174 a násl.).

Co tedy musí s účinností NOZ 1. 1. 2014 udělat stávající občanská sdružení?

1. V první řadě není nutné dělat nic – sdružení se stanou spolky automaticky (ze zákona).
2. Nastudovat příslušnou právní úpravu NOZ.
3. Ve lhůtě do dvou let od účinnosti NOZ je potřeba dát název spolku do souladu s pravidly NOZ, nejsou-li zde důležité důvody pro zachování stávajícího názvu (postačí doplnit označení právní formy „z. s.“).
4. Do tří let od účinnosti NOZ je nutné upravit (doplnit) stanovy, aby obsahovaly všechny nutné náležitosti.
5. Do tří let od účinnosti rejstříkového zákona doplnit potřebné údaje do veřejného rejstříku.

Nadace a nadační fond

Obdobný osud jako občanská sdružení potkal i nadace a nadační fondy. Zákon o nadacích a nadačních fondech se účinností NOZ ruší a nově

bude pro tyto právnické osoby platit úprava obsažená v NOZ. Na již vzniklé nadace a nadační fondy se tedy bude pohlížet, jako kdyby vznikly na základě ustanovení NOZ (§ 306 a násl.).

Nadace a nadační fondy tedy musí věnovat nové právní úpravě náležitou pozornost a upravit svoji zakládací listinu, statut a popř. i název. Zakladatel nadace, jehož práva jsou oproti dosavadní úpravě značně posílena, může upravit nadační listinu ve smyslu NOZ nejdéle ve lhůtě dvou let.

Na nadace zřízené závětí se použijí ustanovení NOZ, i když byla závěť pořízena před dnem jeho účinnosti (nebylo-li dosud ukončeno řízení o dědictví).

Transformace? Přechodná ustanovení NOZ se zvláštní možností nadací a nadačních fondů se transformovat nepočítají. Právní úprava nadací a nadačních fondů však teoreticky umožňuje, aby se nadace postupem v zákoně uvedeným změnila na nadační fond (§ 391 a násl.).

Co tedy musí udělat nadace a nadační fondy?

1. V první řadě nic – automaticky se na ně pohlíží jako na nadace a nadační fondy podle NOZ.
2. Seznámit se s novou právní úpravou nadací a nadačních fondů.
3. Zakladatel může do dvou let od nabytí účinnosti NOZ využít svých práv, které mu zákon přiznává, a upravit zakládací listinu.
4. Do dvou let od účinnosti NOZ je třeba přizpůsobit název pravidlům zákona, pokud zde není důležitý důvod pro jeho zachování.
5. Do tří let od účinnosti NOZ doplnit potřebné náležitosti do zakládací listiny.
6. Do šesti měsíců od účinnosti rejstříkového zákona doplnit potřebné údaje do příslušného rejstříku.

Obecně prospěšná společnost (OPS)

Dalším ze zákonů, které NOZ ruší, je zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšné společnosti. Od 1. 1. 2014 tedy již nebudou moci být nové

OPS zakládány. Velmi podobnou právní formou jsou nově upravené ústavy (§ 402 a násl.), které jsou založeny na stejném principu jako OPS (majetková i osobní složka), jejich úprava je však o něco volnější než u OPS (např. mohou zakládat obchodní společnosti).

Přestože se nabízelo, aby se OPS automaticky přeměnily v ústavy (tak jako v případě občanských sdružení – spolků), zákonodárce se rozhodl nezasahovat do právního režimu již vzniklých OPS, a tak se budou OPS, které byly založeny do konce roku 2013, i nadále řídit zákonem č. 248/1995 Sb. a na jejich právních poměrech se tedy v tomto ohledu nic nezmění.

Transformace? Přechodná ustanovení NOZ umožňují OPS transformaci na ústav, nadaci nebo nadační fond – tak jak je upravuje NOZ. Postup transformace se bude obdobně jako u spolků řídit ust. § 174 a násl. NOZ.

Co tedy musí udělat obecně prospěšná společnost?

V tuto chvíli není nutné dělat nic – OPS se i nadále řídí zákonem o obecně prospěšné společnosti a pravidly, které tento zákon stanovuje. Jen je třeba si ve lhůtě šest měsíců od účinnosti rejstříkového zákona ověřit, že má rejstříkový soud všechny zákonem stanovené údaje.

Zájmová sdružení právnických osob

Zájmová sdružení právnických osob jsou zakládána podle ust. § 20f – § 20k zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Tento zákon je nahrazován občanským zákoníkem novým. NOZ vlastní úpravu této zvláštní právní formy právnické osoby neupravuje, proto nebudou již po lednu 2014 nová zájmová sdružení právnických osob zakládána.

Obdobně jako u obecně prospěšných společností se budou i nadále již vzniklá zájmová sdružení právnických osob řídit dosavadními předpisy, které je upravovaly (tedy „starým“ občanským zákoníkem).

Transformace? Ano, již vzniklá zájmová sdružení právnických osob se mohou postupem stanoveným v NOZ (§ 174 a násl.) transformovat na spolek.

Co tedy musí udělat zájmová sdružení právnických osob?

Zájmová sdružení právnických osob tedy nemusejí v první řadě dělat nic – dál se ohledně své existence řídí ustanoveními starého občanského zákoníku. Poté, co krajské úřady předají údaje o zájmových sdruženích právnických osob soudům (mají na to měsíc), mají zájmová sdružení právnických osob tři roky na to, aby do spolkového rejstříku dodala všechny údaje a listiny stanovené rejstříkovým zákonem.

Církevní právnická osoba

Na rozdíl od ostatních předpisů upravujících jednotlivé právní formy NNO zůstává zákon o církvích⁸ v platnosti a účinnosti. I nadále tedy mohou podle tohoto zákona vznikat nové právnické osoby. To však neznamená, že se jich NOZ nijak nedotkne. I pro církevní právnické osoby bude platit NOZ v částech upravující obecné otázky právnických osob (§ 118 a násl.) a pochopitelně se také musí novým zákonem řídit i v dalších jeho částech, které se jich budou jako účastníků soukromoprávních vztahů dotýkat. Jejich rejstřík bude i nadále vést Ministerstvo kultury.

NOVÉ PRÁVNÍ FORMY NNO PO REKODIFIKACI SOUKROMÉHO PRÁVA

- Spolky (§ 214 a násl. NOZ)
- Ústavy (§ 402 a násl. NOZ)
- Nadace (§ 306 a násl. NOZ)
- Nadační fondy (§ 394 a násl. NOZ)
- Sociální družstva (§ 758 a násl. zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích)

Spolek

Spolek je právnická osoba založená za účelem naplňování určitého zájmu jeho zakladatelů. Je jedno, zda je účel, pro který byl spolek založen, zcela soukromý (skupinka osob sdružujících se za účelem věnovat se společně svému zájmu) nebo naopak veřejný (spolek založený

⁸ Zák. č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

za účelem pomoci ohroženým skupinám obyvatel), zákonná úprava umožňuje obě podoby, popř. jejich kombinaci.

Jak založit spolek:

1. minimálně tři osoby se dohodnou na znění stanov (§ 218)
2. nebo kdokoliv svolá ustanovující schůzi (§ 222 a násl.), která následně schválí stanov

Spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.

Co musí obsahovat stanovy?

1. povinně:

- název, který musí obsahovat slovo „spolek“ nebo „zapsaný spolek“ nebo alespoň zkratku „z. s.“
- sídlo
- účel, pro který byl založen
- práva a povinnosti členů vůči spolku, popř. určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat
- určení statutárního orgánu

2. dobrovolně (jinak se v těchto otázkách použijí ustanovení NOZ):

- druhy členství, práva a povinnosti jednotlivých druhů
- přechod členství na právního nástupce
- proces přijímání členů
- členský příspěvek
- pobočné spolky
- pravidla pro vedení seznamu členů
- zánik členství, vyloučení člena
- orgány spolku (statutární orgán, nejvyšší orgán, kontrolní komise, rozhodčí komise, další) a jejich označení, ustanovování, funkční období, pravomoci
- členská schůze – práva a povinnosti, pravomoci, svolávání, usnášenischopnost, hlasování, průběh zasedání, pořizování zápisu
- rozhodnutí o neplatnosti rozhodnutí orgánů spolku
- zrušení a likvidace spolku
- fúze a rozdělení spolků

Stanovy musí být uloženy v úplném znění v sídle spolku.

Ačkoliv členové spolku mohou být zavázáni přispívat na jeho činnost formou členského příspěvku, za jeho případné dluhy neručí a jejich účast ve spolku je zcela dobrovolná.

Vedle své hlavní činnosti, kterou je dosahování stanoveného účelu, může spolek vyvíjet i tzv. vedlejší činnost, v rámci které může dokonce i podnikat. Na rozdíl od obchodních korporací je však veškerý dosažený zisk použit pro podporu činnosti spolku a dosahování účelu, za kterým byl založen. Zisk není tedy rozdělován mezi členy nebo zakladatele. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost však nikdy nesmí být činností hlavní.

Ústav

Další novou formou právnické osoby podle NOZ je ústav. Ústavy jsou zakládány za účelem provozovat činnosti užitečné pro veřejnost s tím, že výsledky jejich činnosti jsou každému rovnocenně dostupné za předem stanovených podmínek.

Jak založit ústav?

- (a) zakládací listinou
- (b) nebo pořízením pro případ smrti

Náležitosti:

- název ústavu, který musí obsahovat slova „zapsaný ústav“ či zkratku „z. ú.“
- sídlo,
- účel ústavu vymezením předmětu jeho činnosti, popřípadě i předmět jeho podnikání,
- údaj o výši vkladu, popřípadě o jeho nepeněžitém předmětu,
- počet členů správní rady i jména a bydliště jejich prvních členů
- podrobnosti o vnitřní organizaci ústavu, nevyhradí-li se její úprava statutu ústavu

Ústav vzniká zápisem do veřejného rejstříku. Podrobnosti fungování ústavu může upravit statut, který vydává správní rada a který se zakládá do rejstříku.

Pro ústav je tedy typické využití nejen osobní, ale také majetkové složky organizace (na rozdíl např. od spolku, který je založený pouze na osobní složce, se v případě ústavu počítá s majetkovými vklady).

I ústavy mohou jako vedlejší činnost provozovat podnikatelskou činnost, zisk však může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu.

Na rozdíl od spolků mají ústavy zákonem danou strukturu orgánů:

- Ředitel (statutární orgán ústavu, s nárokem na odměnu).
- Správní rada (dohlíží na ředitele, rozhoduje o hlavních finančních otázkách atd., nárok na odměnu jen je-li to v zakládací listině)

Některé povinnosti ústavu:

- Pokud výše čistého obratu ústavu překročí 10 milionů Kč je nutný audit (není-li statutem stanoveno méně).
- Neurčí-li zakladatelská listina jinak, vyhotovuje ústav výroční zprávu, kterou zveřejňuje nejpozději do šesti měsíců po skončení účetního období ve sbírce listin příslušného rejstříku.
- Nebude-li ústav dlouhodobě naplňovat svůj účel, může ho soud na návrh zrušit.

Na právní poměry ústavu se dále použijí obdobně ustanovení o nadaci (ne však ustanovení o nadační jistině a nadačním kapitálu).

Při porovnání právní formy ústavu se stávajícími právními formami lze nalézt podobné znaky s obecně prospěšnými společnostmi, úprava je však o něco volnější. Ústav zejména nemusí mít povinně dozorčí radu a může se účastnit na podnikání třetích osob (může např. založit společnost s ručeným omezením).

Nadace

Nadace představují účelová sdružení majetku (chybí jim osobní složka, kterou mají spolky). Zakládají se tedy za určitým účelem, který může být jak „obecně prospěšný“ (ochrana duchovních hodnot, lidských práv, kulturních památek atd.), tak také „dobročinný“ (např. podpora konkrétní skupiny potřebných osob). Nová právní úprava nadací je oproti té stávající o něco volnější a posiluje práva zakladatele.

Nadace nesmějí i nadále podporovat politické strany či hnutí, nesmějí podporovat členy svých orgánů, své zaměstnance či jejich osoby blízké ani nesmějí být zakládány výhradně za účelem dosahování zisku. Nově však mohou nadace v rámci své vedlejší činnosti podnikat, zisk z podnikání však musí použít výlučně na podporu své hlavní činnosti. Přitom platí, že nadace se nemohou stát neomezeně ručícími společnými právnické osoby (tj. například veřejné obchodní společnosti).

Jak založit nadaci?

1. nadační listinou (nikdy ne „smlouva“, bez ohledu na počet zakladatelů)
2. pořízením pro případ smrti

Náležitosti nadační listiny (§ 310 a § 311)

- forma veřejné listiny
- název, který musí obsahovat označení „nadace“ a vyjadřovat účel, pro který byla založena
- sídlo nadace
- zakladatelé
- účel, pro který je nadace založena
- vklady – minimálně 500.000 Kč
- nadační kapitál (fixní částka, peněžité vyjádření nadační jistiny) – hodnota nadační jistiny se může v čase zvyšovat a snižovat, nikdy by však neměla klesnout pod hodnotu uvedenou v zakládací listině jako nadační kapitál (pak totiž musí údaj uvedený v nadační listině snížit a pokud by byl nižší než 500.000 Kč, hrozí nadaci zrušení!)
- orgány nadace (tříčlenná správní rada – statutární orgán, tříčlenná dozorcí rada, popř. revizor u nadací s nadačním kapitálem do 5 mil. Kč; nadační listina může zřídit i další orgány)

Nadace vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.

Současně s nadační listinou, případně do 1 měsíce ode dne vzniku nadace, musí být vydán statut nadace. Ten upraví při nejmenším:

- způsob jednání orgánů nadace
- podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, příp. okruh osob, kterým je lze poskytovat.

Statut se uveřejňuje uložením do sbírky listin.

Majetek nadace

- Tvoří ho nadační jistina (vklady do nadace, popřípadě i nadační dary) a ostatní majetek.
- Nadační jistina musí mít celkovou hodnotu aspoň 500.000 Kč.
- Nadace používá svůj majetek k poskytování nadačních příspěvků, k zajištění vlastní činnosti k naplnění svého účelu a k úhradě nákladů na zhodnocení nadační jistiny i nákladů na vlastní správu.

- Nadační jistinu nelze až na výjimky zastavit ani jinak použít k zajištění dluhu.
- Nadace nakládá s nadační jistinou s péčí, jakou NOZ stanoví pro správu cizího majetku.
- Je-li nadační kapitál nebo obrat nadace v uplynulém účetním období alespoň desetkrát vyšší než jeho minimální zákonná hodnota, podléhají řádná účetní závěrka, mimořádná účetní závěrka a konsolidovaná účetní závěrka ověření auditorem.
- Nadační kapitál je možné za splnění zákonných podmínek (§§ 342–348 NOZ) zvýšit nebo snížit, rozhoduje o tom správní rada po předchozím souhlasu dozorčí rady.

Právní úprava nadací umožňuje, aby se nadace (např. kvůli tomu, že dlouhodobě nesplňuje podmínku minimální výše nadačního kapitálu) transformovala na nadační fond. Podmínkou však mj. je, aby to výslovně připouštěla zakladatelská listina nadace.

Nadační fond

Nadační fondy jsou další z tzv. účelových sdružení majetku a stejně jako nadace se zakládají k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky. Mají vlastní úpravu v ustanovení § 394 a násl. a na vše, co v této speciální části NOZ není, se použijí obecná ustanovení o právnických osobách (§ 118 a násl.).

Nadační fond nemá stanovenou minimální hodnotu vkladu, nemá nadační jistinu ani nadační kapitál. Na rozdíl od nadací se u nadačních fondů nepočítá s jeho dlouhodobou existencí, naopak je běžné, že se finanční prostředky nadačního fondu časem spotřebují pro daný účel a nadační fond pak zanikne.

I v případě nadačních fondů je ze zákona možná transformace. Pokud to výslovně připouští zakladatelská listina nadačního fondu, může se nadační fond transformovat na nadaci.

Sociální družstvo

Občanská sdružení, která se s účinností NOZ automaticky stávají spolky, mají podle přechodných ustanovení možnost transformovat se buď na ústav, nebo na sociální družstvo. Sociální družstva jsou upravena v zákoně o obchodních korporacích⁹ a jedná se o zcela novou právní formu právnické osoby.

⁹ Zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Družstvo obecně je společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání. Definici sociálního družstva obsahuje ustanovení § 758: *jedná se o „družstvo, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje.“*

Oproti naprosto volnému přístupu zákonodárce k členství ve spolku, jsou podmínky členství v sociálním družstvu upraveny kogentně. Členem sociálního družstva se totiž může stát právnická osoba a z fyzických osob pak pouze osoba, která vykonává pro sociální družstvo práci na základě pracovního poměru, nebo která vykonává pro sociální družstvo práci bez nároku na odměnu mimo rámec pracovního poměru na základě dobrovolnosti, nebo která je příjemcem služby poskytované v rámci obecně prospěšné činnosti sociálního družstva. Zákon neumožňuje převod nebo přechod družstevního podílu v sociálním družstvu.

Zatímco dříve uvedené právní formy NNO mohou v rámci své vedlejší činnosti prakticky libovolně podnikat, pro sociální družstva to neplatí – nemohou mít jako předmět činnosti nic jiného, než uvádí § 758, jinak jim hrozí zrušení. Jedná se o právní formu určenou pro tzv. „sociální podnikání“.

Přestože je činnost sociálních družstev veřejně prospěšná, nelze je bez dalšího označit za „neziskovou“ organizaci. Pro NNO je totiž typické, že nedochází k přerozdělování zisku mezi společníky, členy či zakladatele. Zákon o obchodních korporacích však naopak počítá s tím, že zisk z činností sociálních družstev může být přerozdělován mezi jejich členy (přestože mimo dalších podmínek stanoví limit, jak velká část zisku může být takto přerozdělena).

VEŘEJNÁ PROSPĚŠNOST

§ 146 NOZ

Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.

NOZ nově zavádí do českého práva pojem veřejná prospěšnost (§ 146 a násl.). S tímto pojmem již dlouho pracují zahraniční právní úpravy, u nás se používá v praxi neziskového sektoru, ale teprve nyní má tento pojem získat zákonnou definici. Podrobnosti má upravit zvláštní zákon o statusu veřejné prospěšnosti, který však dosud nebyl přijat.

POUŽITÉ ZDROJE:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- zákon o obchodních korporacích

Více informací o jednotlivých zákonech a o rekonstrukci soukromého práva naleznete na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR (www.justice.cz), aktuální znění všech zákonů jsou ke stažení na Portálu veřejné správy ČR (www.portal.gov.cz).

**Neorientujete se? Navedeme vás!
Nechce se vám to celé číst? Sledujeme za vás!**

**Všechny důležité informace o nové legislativě, která bude mít
dopady na neziskové organizace, naleznete na našich stránkách
www.annojmk.cz**

